

خاورمیانه یعنی اسطوره

از نظر عباس مخبر اساطیر خاورمیانه دغدغه پرسش‌های کلی درباره هستی‌رانشان می‌دهند

نادیده‌هایی از احمد رضا احمدی

نمایشگاهی از دست‌نوشته‌ها و اکران فیلمی درباره آخرین روزهای زندگی احمد رضا احمدی، شاعر فقید برپا می‌شود. ایسنا ضمن اعلام این خبر نوشت، ماهر احمدی فرزند احمد رضا احمدی شاعر، نویسنده و نقاش معاصر در آستانه اولین سالروز درگذشت پدرش چیدمانی از برخی خاطرات روزانه او را به همراه ویدئویی دیده نشده از آخرین روزهای زندگی شاعر در گالری «ا» نمایش می‌دهد. احمد رضا احمدی بیستم تیرماه درگذشت و ۲۲ تیرماه به خاک سپرده شد، در این چیدمان دست‌نوشته‌های او در این دو تاریخ از دفتر خاطراتش در سال‌های مختلف برای نمایش انتخاب شده است. دو تاریخی که احمد رضا احمدی در زمان نوشتن روزمرگی‌هایش از اهمیت آن‌ها در زندگی خود آگاه نبوده است. همچنین ویدئویی از دست‌های شاعر در آخرین روزهایی که در کنار دختر و همسرش انتظار مرگ را می‌کشید در این چیدمان به نمایش درمی‌آید. این چیدمان که «از فردا دیگر کسی پیرمرد را ندید» نام دارد از ۲۲ تیرماه تا ۲ مردادماه با حمایت «نشر خوب» در گالری «ا» واقع در خیابان سنایی، کوچه خدری، پلاک ۱۸ برگزار می‌شود.

بازگشت جلال تهرانی به صحنه

جلال تهرانی، نویسنده و کارگردان تئاتر پس از ۷ سال دوری از صحنه تئاتر با نمایش «بونکر» باز می‌گردد. جلال تهرانی با سابقه اجرای نمایش‌هایی چون «مخزن»، «نفر تی تی»، «تکسلول‌ها»، «هی مرد گنده گریه نکن»، «به صدای زمین گوش کن»، «فصل شکار یادبادک‌ها»، «سیندرلا» و... از نمایشنامه‌نویسان و کارگردانان شناخته‌شده تئاتر ایران است که در سال‌های اخیر بیشتر بر بحث آموزش تئاتر تمرکز داشته است. «بونکر» نخستین تئاتر از سه‌گانه تازه اوست که از نیمه‌های مردادماه روی صحنه می‌رود. این نمایش که تازه‌ترین کار جلال تهرانی است، با بازی حمیدرضا آذرنگ و سارا رسول‌زاده روی صحنه می‌رود. حمید آذرنگ که آخرین بار سال ۹۸ با نمایش «مرد بالشی» روی صحنه بوده، بعد از ۵ سال دوری از تئاتر، نخستین همکاری خود را با جلال تهرانی انجام می‌دهد. قرار است این نمایش در یکی از سالن‌های تازه‌تاسیس تئاتر اجرا شود.

تاریخ بازگشت «شرک» به سینما

پنجمین قسمت از سری انیمیشن‌های محبوب «شرک» با حضور مجدد ادی مورفی، مایک مایرز و کامرون دیاز برای اکران در سال ۲۰۲۶ برنامه‌ریزی شده است. ایسنا ضمن اعلام این خبر نوشت، کمپانی یونیورسال و دریم‌ورکس انیمیشن‌ها اعلام کردند که ساخت پنجمین قسمت از انیمیشن‌های «شرک» به‌صورت رسمی کلید خورده است و اول جولای ۲۰۲۶ با حضور ستارگانی چون مایک مایرز، ادی مورفی و کامرون دیاز و هم‌زمان با بیست و پنجمین سالگرد ساخت قسمت اول این انیمیشن به سینماها باز خواهد گشت. این انیمیشن بلند، مدت‌هاست در مرحله پیش‌تولید قرار دارد و ۱۶ سال پس از قسمت قبلی یعنی «شرک برای همیشه» که در سال ۲۰۱۰ اکران شد و ۷۵۲/۶ میلیون دلار در سطح جهان کسب کرد، وارد بازار خواهد شد. والت دورن، کارگردانی پنجمین قسمت از انیمیشن «شرک» را برعهده خواهد داشت و برد آبلسون نیز که پیش از این در کارگردانی انیمیشن «مینیون‌ها» ظهور گرو» مشارکت داشت، در قسمت پنجم «شرک» در کنار والت دورن خواهد بود.

حتی جنگ‌های بزرگ اعصار باستان را نیز نبرد اسطوره‌ها می‌دانند و می‌نویسند: «شرقیان معتقد بودند که شاهان قائم‌مقام خدایان بزرگ، چون اهورامزدا هستند. قوانینی که این پادشاهان اجرا می‌کردند، قوانین الهی و آسمانی بود؛ بنابراین جهان‌گیری و استیلاي مقدونیان و یونانیان، حمله‌ای به خدایان فرامزوی شرقی محسوب می‌شد.» این نبردها اما فاقد برون‌تلمذی نبودند و در درون تمدن‌های بین‌النهرین و شرقی نیز چنین نزاع‌های اسطوره‌محوری دیده می‌شود. باز به تعبیر حافظ موسوی: «اینجا/ خاورمیانه است/ ما با زبان تاریخ حرف می‌زنیم/ خواب‌های تاریخی می‌بینیم/ و بعد/ با دانش‌های تاریخی/ سرهای همدیگر را می‌زنیم/ از شام تا حجاز/ از حجاز تا بغداد/ از بغداد تا قسطنطنیه/ از قسطنطنیه تا اصفهان/ از اصفهان تا بلخ/ بر سرزمین‌های ما/ مرده‌ها حکومت می‌کنند/ اینجا/ خاورمیانه است/ و این لکنته که از میان خون ما می‌گذرد/ تاریخ است.»

▼ خاورمیانه؛ گهواره تمدن

به هر روی، وقتی از تمدن‌های آغازین سخن می‌گوییم تردیدی نیست که منطقه‌ای که از قرن نوزدهم و با ابداع بریتانیایی‌ها «خاورمیانه» نامیده شد، یکی از گهواره‌های تمدن بشری است و اسطوره‌های متعلق به این جغرافیای فرهنگی در عین مشابهت‌ها و برخورداری از برخی الگوهای مشترک، سویی‌های متفاوت و منحصر به‌فرد خود را نیز دارا هستند. ساموئل هنری هوک، یکی از مهمترین آثار را در این زمینه نوشته است؛ کتابی با نام «اساطیر خاورمیانه» که به فارسی نیز ترجمه شده است. برای نمونه هوک در این کتاب استدلال کرده است که ادیان یهودی و مسیحی ریشه در اسطوره‌های باستانی سرزمین سومر دارند؛ نخستین تمدن شهری در منطقه بین‌النهرین (۳۲۷۰-۵۰۰۰ ق.م) که در آن «همه چیز برای اولین بار اتفاق می‌افتد. برای اولین بار با ایده‌هایی درباره خدایان، جهان، کشاورزی، آموزش، ادبیات، حماسه و اسطوره رویه‌رو می‌شویم» و حتی این گمانه‌نیز جدی گرفته می‌شود که ریشه الگوی دموکراتیک و نیز دولت جهانی را می‌توان در آن یافت.

▼ تفاوت روایت مخبر و هوک از اساطیر خاورمیانه

عباس مخبر را می‌توان یکی از مهمترین مترجمان و محققان حوزه اساطیر در ایران دانست. در سال‌های اخیر مجموعه‌ای از درس‌گفتارهای او درباره «اساطیر هند» و «اساطیر یونان» و «قهرمان در تاریخ و اسطوره» در نشر مرکز منتشر شده است. چندی پیش نیز مجموعه درس‌گفتارهای مخبر درباره «اساطیر خاورمیانه» به چاپ رسید. در این کتاب مخبر البته به اساطیر ایرانی نپرداخته است و همانطور که در مقدمه ذکر کرده، قصد دارد در دوره‌ای جداگانه به این موضوع ورود کند. باین همه این کتاب شامل بررسی اساطیر سومری، اساطیر بابلی، اساطیر کنعانی، اساطیر یهودی، اساطیر هیتی و اساطیر مصری می‌شود و شامل نکاتی محققانه و

فرزاد نعمتی

خبرنگار گروه فرهنگ

اسطوره‌ها را می‌توان از نخستین دستگاه‌های دانایی انسان دانست؛ نظامی برآمده از کهن‌الگوهای جمعی و سنن و آیین‌های گروهی که نمایانگر روایتی از تاریخ مردمان در کشاکش با طبیعت و تلاش ذهنی اقوام برای فهم و معنادار ساختن جهان هستی و پاسخ به پرسش‌هایی بنیادین چون چیستی و مبدأ جهان، جایگاه انسان و... نیز هست. از این منظر اسطوره، خرافه و گزاره غیر عقلانی نیست بلکه نماد و نشانه آرزوها، رویاهای، ترس‌ها، امیدها، آرمان‌های قومی و نحوه پاسخگویی و درک انسان‌ها و اقوام از فراز و فرودهای مواجهه با هستی‌عریان است. به همین دلیل نیز برخلاف برخی تصورات مبنی بر اینکه با فرارسیدن عصر «فلسفه» و «علم» دوران اسطوره به پایان می‌رسد، اسطوره‌ها همچنان نقشی حیاتی در زیست‌روزمره انسان مدرن دارند و ما همچنان در بسیاری مواقع حتی بی‌آنکه خودآگاه باشیم، از منظر و دریچه کهن‌الگوهای اسطوره‌ای با پدیده‌ها مواجه می‌شویم. کافی است به کیفیت جذابیت ستارگان سینمایی و ورزشی نزد خیل عظیمی از آدمیان بنگرید یا ببینید که چگونه هم‌چنان بسیاری از رقابت‌های سیاسی در جهان مدرن چونان نبرد خدایان خیر و شر تصویر می‌شود.

▼ اسطوره‌های همچنان نیرومند

باری اگر اسطوره امری پیوند خورده با تاریخ بشر است و در عین حال همچنان نیز حضور خود را کم‌وبیش در جهان کنونی حفظ کرده است، بدیهی می‌نماید که مطالعه اسطوره‌های تمدن‌های آغازین بشر اهمیتی اساسی داشته باشد؛ چه برای شناخت تاریخی اسطوره‌ها و چه حتی برای فهم سیاست و فرهنگ دیروز و امروز این اجتماعات. شاید به همین دلیل باشد که وقتی امروز شعر حافظ موسوی را درباره خاورمیانه می‌خوانیم، احساس می‌کنیم شاعر درک درستی از ریشه‌های عمیق اسطوره که در زندگی ما همچنان قدرتمند هستند، روایت می‌کند: «کشتی‌های عتیق ششما/ در آب‌های من پهلو گرفته‌اند/ ملوانان سالخورده، هنوز/ میخانه‌های فنیقیه را خوب به خاطر دارند/ شب‌های پرستاره بغداد را/ به یادتان می‌آورم/ و دخترم شهرزاد را/ که طعم قصه‌هاش هنوز/ زیر پلک‌های شمادت/ زرتشت، نوح/ موسی، مسیح، محمد/ پسران من/ اند/ و دختران من/ مریم و هاجر/ دو ماه‌پاره در هلال خصیب/ در من به دیده تحقیر نگرید/ من خاورمیانه‌ام.»

▼ جنگ اسطوره‌ها

سموئیل کندی ادی، در کتاب «آیین شهریاری در شرق»

اضطراب خوب زیستن

معرفی کتاب

زندگی خوب و بسنده

نویسنده: آوارام الپرت
مترجم: نگار شاطریان
انتشارات: بیدگل
قیمت: ۳۲۰ هزار تومان

رضا صائمی

خبرنگار گروه فرهنگ

در جامعه‌ای که میل مفرط به موفقیت و ثروت در حال تبدیل شدن به یک آسیب اجتماعی است، خواندن کتاب «زندگی خوب و بسنده» را می‌توان یک ضرورت مطالعاتی دانست. این کتاب به شما کمک می‌کند دیگر به رسیدن به رأس هرم موفقیت و ثروت و... و در یک کلام، برتری در هر رتبه و مقامی فکر نکنید. زیرا این میل مفرط وقتی غیرقابل کنترل شود مضر است و با خود اضطراب می‌آورد. شاید یکی از ویژگی‌های متمایز این کتاب نسبت به موارد مشابه، ایده «زندگی بسنده» است. بسندگی مانند برتری جویی با درک این نکته آغاز می‌شود که زندگی نقص‌هایی دارد. اما برخلاف برتری جویی، منکر این ادعاست که فقط عده‌ای برگزیده لایق می‌توانند اوضاع‌مان را بهتر کنند. وقتی هدفمان فقط برتری جویی است، آن قدر که باید پیشرفت نمی‌کنیم، چون توان و ظرفیت حیاتی اکثریت را سرکوب می‌کنیم و زمان و اشتیاق‌مان را در رقابت هدر می‌دهیم تا ثابت کنیم ما نیز جزئی از اقلیت برتری‌یم. «زندگی خوب و بسنده حق همه ماست؛ نه فقط عده‌ای برتر.» این روزها آنچه دور و اطرافمان می‌بینیم ثروتمندتر شدن و موفقیت عده‌ای و

فقیرتر شدن و شکست عده‌ای دیگر است. تقریباً هر روز کتاب‌های جدیدی منتشر می‌شود که برخی از جنبه‌های این مشکل را توضیح می‌دهند و راه‌حلی پیش‌رومان می‌گذارند؛ ندهایی به برخی نظام‌های ارزشی خاص مانند نخه‌گرایی، نظام طبقاتی کاستی، یا سرمایه‌داری که در آن با ناباشث ثروت در دست به‌اصطلاح برندگان مواجهیم، یا عده‌های پوچ شایسته‌سالاری، یا کمال‌گرایی، یا سلطه انسان بر طبیعت. آوارام الپرت در کتاب «زندگی خوب و بسنده» سعی دارد راه‌حلی نو و کارآمد برای چنین شرایطی ارائه دهد. عنوان‌های چهار فصل کتاب یعنی «برای خودمان»، «برای روابطمان»، «برای جهان‌مان» و «برای سیاره‌مان» حس مشارکت را القا می‌کند و به ما نشان می‌دهد که الپرت از چه دریچه‌ای به این موضوع نگاه می‌کند. ترکیب عنوان فصل اول «چرا برتری خوب و بسنده نیست؟» با عنوان‌های این چهار فصل، درون‌مایه اصلی این کتاب را شکل می‌دهد: «چرا برتری جویی برای خودمان، برای روابطمان، برای جهان‌مان و برای سیاره‌مان خوب و بسنده نیست؟» و از «برای» در عنوان این فصل‌ها

نیز به‌معنای نفع یا فایده به کار رفته است. این کتاب برای خودمان، روابطمان، سیاره‌مان و جهان‌مان مفید است، چون هدفش بی‌ریزی روش زیستن غنی‌تر و پیچیده‌تری است که از محدودیت‌های دیدگاه برتری جویی فراتر می‌رود. هر فصل از دیدگاهی متفاوت استدلال می‌کند که ایدئولوژی برتری جویی یعنی این باور که ما مادامی ارزش داریم که برای رسیدن به رأس هرم رقابت کنیم در همه ابعاد زندگی‌مان ویرانگر است. زندگی خوب و بسنده می‌خواهد نشان‌مان دهد که باید همه آن چیزهایی را که در ما، در روابطمان، در جوامع‌مان و در جهان طبیعی‌مان خوب، بسنده و ناقص است از نو ارزش‌گذاری کنیم. اگر ارزش‌های شما نیز با ارزش‌های زندگی خوب و بسنده مطابقت دارد، شاید این کتاب کمک‌تان کند آنها را بهتر بیان کنید، متوجه پیوستگی‌شان با یکدیگر شوید و تاسا‌گای‌شان را با جهان‌بینی برتری جویی درک کنید. اگر بعضی از این ارزش‌ها را قبول دارید، اما همچنان معتقدید که حمایت از برتری اقلیتی کوچک بهترین راه برای ساختن زندگی خوب و بسنده برای اکثریت است، شاید این کتاب نظرتان را عوض کند، یا دست‌کم منطقی‌پیش‌رویتان بگذارد که بتوانید موضع‌تان را توضیح دهید. اگر هیچ‌یک از این ارزش‌ها را قبول ندارید، شاید با این کتاب متقاعد شوید که ارزش‌سنجیدن دارند. شاید هم بسر فرصت و قدم‌به‌قدم با کتاب به معنای زندگی خوب و بسنده و نحوه دستیابی به آن بیاندیشید. زندگی خوب و بسنده برای همه آرمانی پیچیده، پویا و روبه‌تکامل است که وقتی باهم برای رسیدن به آن تلاش کنیم، معنا دارتر هم می‌شود. اگر می‌خواهید با نظام ارزشی و اخلاقی جدیدی آشنا شوید که کمک می‌کند زندگی خوب و بسنده و اخلاق‌مداری داشته باشید حتماً این کتاب را بخوانید. در بخشی از این کتاب آمده است: «می‌خواهید چه‌چیز آدمی باشید؟ برای پاسخ به این پرسش بنیادین درباره زندگی‌مان به